

Slovenski dom

Štev. 138.

V Ljubljani, v soboto, 20. junija 1942-XX.

Leto VII.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega
izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Italijanski oddelki v stiku z zunanjo obrambo Tobruka

Vojno poročilo št. 751: Hud odpor umikajočih se angleških oddelkov — Razlogi za zmago osnih vojska v Marmariki

Uradno vojno poročilo št. 751 pravi: Čete Osi so v stiku z zunanjo obrambo trdnjave Tobruka.

Med zmagovitimi boji, ki naj bi odstranili še ostale skupine sovražnikovega odpora v predelih, ki so bili zadnje čase zasedeni, smo dobili 1000 ujetnikov, uničili 10 oklepnih voz, zajeli obilo blaga vseh vrst; vrh tega smo se polastili 15 letal razporejenih po letališčih, katera smo zasedli z iznenadjenjem.

V številnih spopadih so nemški lovci zbili 10 letal.

Enota iz našega brodograjskega protipodmorniških čolnov, ki nastopa v Črnem morju, je torpedirala in potopila še eno sovjetsko podmornico v vodah pri Sebastopolu.

Področje vojnih nastopov, 20. junija s. Posebni dopisnik agencije Stefani poroča:

Potiskanje osnih sil naprej se nadaljuje. Napredovanje proti vzhodu so ves večerjšnji dan zagrizeno kljubovale sovražnikove premakljive enote. Tudi na predelu pri Tobruku se nastop ni nič ustavil. Razne enote se zdaj še premikajo, da bi uredile razporeditev blizu utrjenega dela mesta.

Topništvo iz Tobruka je skušalo ovirati s svojim ognjem gibanje italijanskih čet, pa ni doseglo nič uspeha. Tudi preostali oddelki napadalnih voz, ki jih je podpiralo premakljivo topništvo, so se borili, da bi se upirali italijanskemu napredovanju, toda bili so prisiljeni umakniti se pod italijanskim pritiskom. Postojanka pri El Ademu je bila eno izmed več-

jih središč angleškega odpora, toda tudi ona je morala odnehati sprčo italijanskega nastopa.

Vsi ujetniki složno izjavljajo, da je en razlog za italijanske uspehe v boljšem vojnem blagu in v morali čet, katerih bojovniški duh ni v nobenem trenutku bitke pokazal znamenj o utrujenosti. Drugi razlog uspeha je uspešno sodelovanje letalstva s silami na tleh in to sodelovanje primerjajo z delovanjem angleškega letalstva, čigar odsotnost so v zadnjem razdobju bojev morali precej pogosto ugotavljati.

Lizbona, 20. junija. s. Iz Londona poročajo,

da so časopisi, potem ko so skušali zmanjšati pomen udarcev, ki so jih doživeli angleške letalske in pomorske sile na Sredozemskem morju, prisiljeni priznati, da se stvari tudi tokrat niso odigrale po vnaprej določenem načrtu. Med drugim poudarjajo, da je dejansko nemogoče pošiljati ladje z ojačenji in preskrbo po Sredozemskem morju na Malto. Vsak lahko vidi, kako važno je takšno priznanje od strani prav tistih časopisov, ki so vse do večerj neprenehoma zatrjevali, da bo Anglija kljub neustretnosti in številnim neuspehom vedno popolna gospodarica na tem morju.

Nemško vojno poročilo o odločilnih uspehih

Severni del sebastopolskih utrd v nemških rokah - Čiščenje zaledja na ostalem ruskem bojišču

Hitlerjev glavni stan, 20. junija. Nemško vrhovno poveljstvo pravi v svojem večeršnjem vojnem poročilu:

Napad na Sebastopol je včeraj prinesel odločilne uspehe. Pehotne divizije na severnem odseku utrjenega bojišča so prebile zadnje obrambne črte, ki so jih hudo obdelovale močne topniške in letalske enote, ter na vsej črti dosegle do Severnjskega zaliva pred Sebastopolom. Tako je po hudih bojih, ki so divjali dvanaest dni, ves severni del trdnjave do obalnih trdnjav na jugozahodnem

odseku padel v naše roke. Osvojitev te zadnje strateške postojanke se bliža. Obupni sovjetski protinapadi so spodleteli. Na južnem delu utrjenega bojišča so nemške čete po hudih bojih pregnale sovražnika iz važnih postojank. Število ujetnikov in vojnega plena je naraslo na 7585 vojakov, 20 oklepnih voz, 68 topov in 1 oklepni batorij. V hudih posameznih bojih je bilo zavzetih 1288 zemeljskih utrd in trdnjav iz oklepnega betona. Uničeno je bilo 46.239 min.

Na ostalih odsekih vzhodnega bojišča se nadaljuje čiščenje zaledja. Več sovjetskih krajevnih napadov je bilo odbitih.

Ob obalah Ledenegega morja so bile s težkimi bombami hudo poškodovane vojaške naprave v Murmansk in Jokongi; potopljena je bila 6000 tonska ladja, neka velika tovarna ladja pa je bila poškodovana.

V Severni Afriki je bil sovražnik pognan še bolj proti vzhodu. Nemške in italijanske čete so obkrožile trdnjavo Tobruk. Pri uničevanju številnih odpornih gnezd je bilo ujetih več kot tisoč Angležev, razdejanih pa je bilo 10 oklepnih voz ter zasedenega mnogo orožja in veliko skladišče s preskrbo.

Nemška lahka bojna letala so podnevi zažgala skladišča v pristanišču Brixhamu ob južni angleški obali.

En sam angleški bombnik je podnevi napadel obalno ozemlje zahodne Nemčije ter civilnemu prebivalstvu prizadel manjše izgube.

Pred Sebastopolom se je po posebnem junaštvu odlikoval polk pehotne divizije iz spodnje Saksone pod poveljstvom kapetana Schwaderja, odlikovanca železnega križca, ki je v teh bojih padel. Kapetan Seiler, poveljnik lovskega oddelka je nad vzhodnim bojiščem v eni noči sestrelil tri sovjetska prevozna letala ter tri lovce.

Nenadno potovanje angleškega ministrskega predsednika v Ameriko

Rim, 20. junija. s. Poročajo, da je angleški ministrski predsednik Churchill nenadno dopotoval v ameriško prestolnico Washington. Spremlja ga: sir Alland Brooke, načelnik angleškega imperialnega glavnega stana, general Ismay, tajnik odbora načelnikov glavnih stanov raznih panog angleške vojske ter druge osebnosti.

Diplomatski urednik Reuterja trdi, da je do obiska prišlo v trenutku, ko stoji Združene države pred najvažnejšimi vojnimi odločitvami. Poročilo navaja, da je Churchill, najvažnejša vprašanja, ki bodo predmet razgovorov v Washingtonu ter posebej poudarja vprašanje o pomorskih prevoznih, ki jih nepretrgano potapljanje letalskih in pomorskih sil Osi vedno bolj otežuje. Po tem poročilu bo treba znova pretresti vso angleško-ameriško vojno strategijo v Vzhodni Aziji, kjer so japonske grožnje vedno stvarnejše. Vrh tega pa bo treba preučiti vprašanje o pošiljanju ameriške preskrbe, ki zdaj ne zadovoljuje vseh treh držav, ki so najbolj in najnujnejše potrebne pomoči iz Amerike. To so Anglija, Rusija in Kitajska.

Diplomatski urednik agencije Reuter označuje ta obisk kot strogo poslovno zadevo in pravi, da Churchill to pot ne bo imel nobenih javnih govorov, niti govorov v radiu in da se ne bo udeležil nobene širše prireditve. Večino svojega bivanja bo prebil v pogovorih s predsednikom Rooseveltom. Pogovori pa bodo za zaprtimi vrati.

Horty 74 letnik

Budimpešta, 19. jun. AS. Po vsej Madžarski so včeraj slovesno praznovali 74. rojstni dan državnega upravitelja admirala Hortyja. Predsednik vlade Kallay je za to priliko imel po radiu govor, da navdihuje madžarsko ljudstvo ena sama volja: zmagati.

Promet med Turčijo in Evropo

Carigrad, 19. junija AS. Kakor poročajo, bo jutri obnoven železniški promet med Carigradom in Adrianopolom. Poskusi z obtežitvijo mostov preko Marice in Arde so se dobro obnesli, tako da bo promet lahko v redu vršil.

»Donauzeitung« prinaša ob priliki prenosa trupel obeh Obrenovičev, glavnih žrtv noči 11. junija 1903, iz stare cerkve v novo belgrajsko cerkev sv. Marka, zanimiv članek z nekaterimi novimi podatki o umoru članov tedanje vlade, zlasti tedanjega ministrskega predsednika generala Dimitrija Cincar-Markovića, čigar sin Aleksander je bil več let jugoslovanski poslanik v Berlinu in pozneje zunanji minister v Belgradu.

Vesti 20. junija

Angleško pomorsko poveljstvo sporoča, da je na Atlantskem morju bil potopljen torpedni rušilec »Wild Swan« in sicer po napadu nemškega letala vrste »Yunkers 88«. Rušilec je imel 1120 ton ter 135 moč posadke.

Vse hotele v pokrajinah, ki so jih zasedli Japonci, je zasegla japonska hotelska družba, če so hoteli pripadali Angležem, Amerikancem ali Holandcem.

O bodoči japonski upravni politiki v zasedenih krajih je govoril vojaški guverner v Singaporeju in dejal, da bo Japonska opustila imperijalistični način sile ter se posluževala pravice, da bi tako dosegla popolno sodelovanje med ljudstvom in med vlado.

V Tunisu je umrl tamošnji bej, Sidi Ahmed paša, v starosti 80 let. Novega beja, ki je samo nekaj častni vladar na tem francoskem posestvu v Afriki, so oklicali snoci.

Nemški komisar za zasedene ruske pokrajine in komisar za Ukrajino sta izdala ukrepe o ureditvi pravnega položaja ruskih verskih skupnosti. Nemški listi dostavljajo k temu ukrepu, da se z njim razširja obsežno osvoboditveno delo, ki ga izvajajo nemške oblasti v zasedenih krajih.

Argentinski listi pišejo iz Združenih držav, da je snidenje med Churchillom in Rooseveltom treba spravljati v zvezo s kočljivim vojaškim položajem Anglije in Amerike po hudih udarcih, ki sta jih pretrpeli v zadnji letalsko-pomorski bitki na Sredozemskem morju, na bojišču v Libiji, pred Sebastopoljem in na Kitajskem.

Iz Tokia javljajo, da so Japonci 24. maja končali zasedbo Moluskega otočja, ki leži med Sundskim otokom Celebesom in med Novo Gvinejo.

Londoni radio poroča, da se je potopil pobiral min »Fitarey«.

Zaradi poenostavitve državne uprave bodo morali vsi japonski državni uradi odpušiti del osebeja. Osrednji vladni uradi bodo morali število osebeja zmanjšati za 30%, širši vladni uradi 20%, uradi za javna dela pa 10%.

Nemški državni uradni list prinaša Hitlerjev odlok o ustanovitvi državnega raziskovalnega sveta, ki naj vse razpoložljive nemške znanstvene sile zaposli do skrajne mere za čim uspešnejša raziskovanja v korist vojnega vodstva. Predsednik odbora je maršal Göring.

Nemški strokovnjak za gospodarske pogodbe dr. Clodius je dopotoval v Atene in imel tam pogajanja z italijanskimi pooblaščenici ter s člani grške vlade.

Hrvaški korporacijski minister je dobil pooblastilo, da lahko v vseh dobroteljskih in socialnih društvih in ustanovah postavi vladne komisarje. Komisarje bodo morala plačevati društva sama. Namen tega ukrepa je, ojačiti nadzorstvo nad delovanjem teh društev.

Posebno kazensko taborišče za spekulante bo uredila bolgarska vlada in sicer blizu velikih kamolomov v Pasardžigu, kjer bo za take vrste ljudi dovolj opravila.

Celotno judovsko premoženje na Holandskem znaša več kot pol milijarde holandskih goldinarjev. Od 21.000 judovskih tvevk bo zdaj izginilo 10.000 — poroča holandski list »De Waag«. Okrog 8000 tvevk so judje že sami prodali, da se izognejo prisilni prodaji. Njihove nepremičnine cenijo na 200 milijonov goldinarjev, vrednostne papirje pa na 150 milijonov goldinarjev.

Švedska vlada je zmanjšala tedenski obrok mesa na 17 in pol dkg in je pripravila prebivalstvu, naj je ribe, katerih cene so maksimalne.

Na Hrvaškem pri Ljubregu so našli ležišča premoga in nafte in so že v globini 15 metrov našli na 250 metra debelo plast dobrega premoga.

V Rimu so se pričela trgovinska pogajanja med Švico in Italijo za nov trgovinski in plačilni sporazum, ki bo potekel 30. t. m.

Nemški letalski poročnik Marseille je v Afriki dosegel deset zaporednih zmig in mu je število zmag naraslo na sto eno.

Na ruskem bojišču je padel vodja danske prestojne vojske legije za vzhodno bojišče, von Lettow-Vorbeck, ki je pred 14 dnevi prevzel poveljstvo legije.

Včeraj je s posebnim vlakom odrinilo na vzhodno bojišče spet 1000 francoskih prostovoljcev.

Angleške patrolne ladje so odpeljale v gibraltarsko luko španski parnik »Ciudad de Valencia« (2497 ton), ki je imel na krovu 43 članov angleškega parnika, ki je bil potopljen v bližini Kanarskih otokov.

Ameriškim pilotom, ki so bili zajeti, ko so zasilno pristali na turškem ozemlju, bo dovoljeno nositi civilne obleke in se bodo smeli proti častni besedi prosto gibati po turški prestolnici.

Na zadnji seji španske vlade je bil general Queipo Llano, poznan iz državljanske vojne, razrešen dosedanje službe. Poveljnik španske »Sinje divizije« pa je bil imenovan za brigadirja.

Pariško posebno sodišče je obsodilo osem oseb na dosmrtno prisilno delo, dve sta bili oproščeni, ena je bila v odsotnosti obsojena na dosmrtno prisilno delo, vse zaradi ponarjanja živilskih nakaznic.

Brazilske vojaške oblasti so prevzele nadzorstvo nad vsemi železnicami zaradi notranjega položaja in so se postavile vzdolž prog straže v polni bojni opravi.

Argentina odločno zanika ameriško vest, da je bil argentinski parnik »Rio Diamante« torpediran v zalivu Catalina in da je dajal klice SOS. Parnik nadaljuje vožnjo v redu.

Španski zunanji minister dopotoval na obisk v Rim

Livorno, 20. junija. s. Včeraj ob 12.30 je španski zunanji minister Serrano Suner zapustil Livorno in odpoval v Rim, kjer bo nekaj dni zasebno bival. Tudi italijanski zunanji minister grof Ciano se vrača v Rim.

Španski zunanji minister je z grofom Ciano dopotoval v Rim včeraj popoldne. Tega zasebnega prihoda na ostijsko postajo so se udeležili: minister Pavolini, državni podtajnik Buffarini-Guidi, podtajnik Polverelli, španski poslanik pri sv. Stolič z osebjem, rimski guverner, prefekt, zvezni tajnik, najvišji uradni zunanjeja ministrstva ter celotna skupina španske falange v Rimu.

Ko je stopil z vlaka, je visoki gost sprejel pozdrave zastopnikov oblasti in italijanskih, nato pa je z grofom Ciano sedel v avtomobil, ki ga je peljal do njegovega bivališča.

S španskim zunanjim ministrom so iz Livorna prišli: odpravnik poslov pri španskem poslanstvu v Rimu, italijanski poslanik v Madridu, načelnik pisarne ter minister osebni tajnik in pa skupina španskih ter italijanskih častnikov.

Prihod visokega zastopnika nove Španije so v Rimu podčrtavale tople manifestacije simpatij.

Angleški listi o zmotah vojnega vodstva v Afriki in na drugih bojiščih

Rim, 20. junija. s. Londonski list »Tribune« piše, da je bilo že po zimskem vojskovanju jasno, da lahkinih angleških tankov, topov majhnih mer ter potitankovskih topov ni mogoče zapostavljati orožju Osi. Delovanje Italijanov in Nemcev v taktiki napadalnih voz je zelo znatno in iz mnogih znamenj je bilo treba pričakovati, da se pripravlja kak nastop velikega obsega. Tudi po začetku sedanje bitke so uradna poročila iz Kaira kazala kar največji optimizem in v Londonu niso hoteli verjeti, da bi bili nasprotniki močni in nevarni. Bohnanje dobrih novic z afriškega bojišča je nazadnje zadušilo glasove tistih, ki so znali stvarnost gledati nepristransko. »General Ritchie ima tanke vrste »Grante« ter nove protitankovske topove, ki mečejo zmešnjavo v sovražnikove vrste,« so govorili povsod.

Toda kmalu so se začela razočaranja in čuda. Potem so zvedeli slabe novice, da je tankov vrste

»Grant« precej skromno število, da so Nemci uporabili nov protitankovski top, ki je dosti uspešnejši in nagelji od angleškega in da razpolaga s strahovito letalsko podporo.

»Zmote in spet zmote«, končuje angleški list svoje poročilo, »in sicer vedno iste zmote, ki se zde zdaj že kronične in angleški strategiji prirojene, zakaj toliko je vztrajnost, s katero jih ponavljajo v kratki razdalji na vseh vojnih prizoriščih.«

Tednik »Spectator« piše: »Osi je nedvomno prevzela pobudo in hude naše izgube v oklepnih vozeh je nedvomno postavljajo v dokaj ugoden položaj, zakaj italijansko-nemško napredovanje nas je prisililo, da se odrečemo poškodovanim tankom, ki bi jih bilo mogoče znova popraviti, hkratu pa to napredovanje omogoča Italijanom in Nemcem, da lahko popravljajo svoje lasne tanke in tudi uporabljajo naše.«

Ob zaključku vsega dela je minister Host Venturi v imenu vseh izrazil občudovanje in hvaležnost italijanskega naroda do mornarjev in trgovskih in vojni mornarici, ki pri izpolnjevanju svojih dolžnosti stalno prezirajo smrtno nevarnost. Potem so vsi viharno pozdravili ministra Riccia in junaške letalce, ki so italijanskemu letalstvu v zadnjih dneh spet prinesli novo bleščečo zmago.

O veličini in uspešnosti romunskega obnovitvenega dela

Bukarešta, 20. junija. s. Nar. sv. Guglielmotti, voditelj skupine italijanskih častnikov, ki so obiskali Romunijo, je agenciji Rador dal izjavo, v kateri je med drugim rekel:

Obisk v Romuniji bo za italijanske častnike ostal eden najdražjih spominov. Toplota, s katero so nas povsod sprejemali, časti, ki so nam jih izkazovali po mestih in med kmeti po romunskih vaseh, kjer so nas sprejeli s petjem »Giovinezze«, vse to nas je čez mero ganilo. Imeli smo priliko od blizu spoznati romunskega delovnega, poštenega in domoljubnega kmeta. Nikjer nismo videli nič drugega, kakor delo. Obnovitev države napreduje na vseh področjih z velikanskimi koraki. Poseben vtis je na nas naredila obrežna obramba pri Odesi, kjer plapolajo zmagovita romunska zastava. Po vojnih področjih smo na lastne oči lahko ugotovili ogromno delo, ki ste ga dopolnili ne samo v osvobojenih pokrajinah, temveč tudi v Čezdnjestrju.

Načrt za izpopolnitev italijanskega trgovskega brodograjskega med vojno in po njej

Rim, 20. junija. s. Pod predsedstvom korporacijskega ministra in ob udeležbi prometnega ministra se je včeraj setala korporacija za zrak in morje. Ob otvoritvi se je podpredsednik nar. sv. Pala v kratkih besedah spomnil z zlato kolajno odlikovanega korporacijskega člana Federiga, ki je padel, ko je izpolnjeval svoje vojaške dolžnosti. Nato so se bavili z nalogami glede gradnje novih ladij, ki so v zvezi z vojnimi potrebami in s povojnim časom. Nar. sv. je poudaril, da se načrt, ki so ga v korporaciji poprej določili, razvija v skladu z izdelovalnimi možnostmi ladjedelnic. Pri razpravi o tej stvari je govoril tudi minister Ricci, ki je ugotovil, da se korporacija prav dobro zaveda, da je za Italijo življenjsko važno imeti trgovsko brodograjsko, ki bo v skladu z njeno imperialno silo in z njenim, polagoma se razširjajočim gospodarstvom.

Prometni minister je obširno razlagal, katere vrste potrebnih ladij so pod njegovim vodstvom preučili, da bi ustrezale sedanjim prometnim potrebam. Poleg tega je poudaril uspešnost ladjedelnic in veliko spretnost mojstrov, ki pa jih je bo treba številno okrepiti z novimi, pripravnimi silami. Potem se je dotaknil vprašanja gradbenega materiala in državnega denarnega prispevka v oboroževalni industriji. Nato so soglasno odobrili predlog, po katerem naj bi ladje, ki so zdaj v gradnji, čimprej dovršili. Dela za druge ladje pa naj bi se takoj pričela, brž ko bodo ladjedelnice mogle gradnjo prevzeti. Korporacija je potem razsodila, da bi bilo koristno, ko bi se izdelala pogodba med ladjedelnicami in tovarnami motorjev glede gradnje ladij, ki jih imajo v načrtu. Nato so razpravljali o denarnih sredstvih za izdelavo novih ladij.

»V potu svojega obraza si boš služil svoj kruh«

Ljubljana, 20. junija.

Star je rek, da mora delati, kdor hoče živeti. A še danes drži. In tako se večkrat pripeti, da prime za kramp ali lopato tudi tak, ki to delo ne sodi v njegov »resor«. In tako se je danes zgodilo že marsikomu, ki je bil prisiljen, da prime za lopato, da preživlja sebe in svojo družino.

»Le kako me bodo sprejeli delavci, bodoči moji tovariši, med katerimi nobenega ne poznam,« to vprašanje je mučilo marsikoga, ko je junško korakal proti svojemu novemu cilju. Nič ni bilo posebnega, vsakdo je dobil vtis, da so delavci vajeni vsakodnevnih novih sprejemov. Bolj zanimivo je delo samo in njegov potek.

Nekaj minut pred osmo zagradi vsak lopato in kramp in odide na odkazano mesto. Vzdolž ceste so zarisani po meter široki in pet metrov dolgi kvadrati, vmes pa je meter prostora. Kanali? Da, tako nekako! Ura odbije osem, orodje zapoje jutranjo pesem. Toda cesta je trda, drobni kamenčki odletavajo v obleko, v roke, v obraz; trdota pa se da zaznati tudi na drug način. Roke postajajo trudne, boleče, na dlaneh se prikazujejo prvi žulji... Ura pa leže nezrečno počasi, počasi... Delavec se nasloni na lopato, da se malo odpočije, da zajame sapo. Spet drugi si zažge cigareto in delo se znova prične. Toda pesem ni več tako lepa in glasovi se ne zde več tako ubrani... trudni so in enolični...

Proti desetim: vrhnja skorja je vsaj deloma prebita, pričenja se mehka zemeljska plast, pesek pomešan z ilovico. No, to pa bo že še šlo, si odahnejo, samo da je trša skorja prebita.

Sonce pripeka, pripeka... Suknje in klobuki so odveč. Ob straneh leže in se sončijo, kot bi bilo to zanje zdravilo. Telo se segreje, oglašata se žej in glad.

Dan se res vleče, vleče brez konca in kraja. Slednjič vendar poldne. In sedaj h kosilu. Že misel na to radost, zavest pa, da lahko človek »polenari« celo uro, je še slajša. Toda ta urica je precej krajša od dopoldanskih. Pravijo, da ima vsaka 60 minut, pa to najbrž ne bo res, vsaj za delavca, ki ima tako malo prostih ur.

Delo je zdaj zanimivejše, manj naporno, ko se delavci znajdejo v globini, iz katere pa ne morejo več opazovati okolice, niti se ne pogovarjati s tovariši v srednjih predelih. Toda delo gre vseeno naprej. Zemlja se lepo kruši in somerno z enakimi presledki zamahljajev lopat jo mečejo ven. V globini poldrugega metra ali malo več se spet pričenja trda plast, trša od zgornje. Kramp se je uprl sedaj sta na vrsti le še železna konica in težko kladivo. In jama postane svet zase, delokrog zase. Pogled navzgor jim odkriva višnjevo nebo, na lahko prepreženo z oblaki, ob straneh skladi zmetane zemlje in kamenja.

Tako mineva dan za dnem in se bliža sobota, plačilni dan. »V potu svojega obraza si boš služil svoj kruh«, tako so bile trpke besede v obsodbo prvega greha. Toda ta trpkost ima nekaj lepega, vselega. In to lepo in veselo so trenutki, ko prejmemo denar, ki si ga res zaslužijo s svojimi rokami. Vsek se veseli tega trenutka, ko dobi pisno in ga skrbno vtakne v žep, potem pa pohiti k svojem. Tege dne se veseli tudi žena in otroci. Potem pride dan spremembe, Gospodov dan, nedelja. Morda se kosaček dobrega vinca, oh, kdo bi mu ga ne privoščil? Kako lepo je v nedeljo, ko lahko gre delavec, družinski oče z družino na sprehod! To je zanj najlepši dan.

Pa tudi na delu doživlja kako malenkostno spremembo. Taka sprememba je tudi deževen dan. Nad mestom in okolico se zgrinjajo oblaki.

zrak je težak, soparno je vedno bolj in sonce se skriva za oblaki. Skrb za družine prisili delavce, da ostanejo v jamah tudi v dežju. Napravijo streho iz desk, da ne bi bili mokri. Toda dolgo ne vzdrži ta streha. Skozi špranje in zlasti ob straneh začne curkoma liti voda, ki končno prežene delavce. Nekaj uric sicer vzame, toda kaj, ko vse tako žej po dežju. — Naslednji dan je spet lepo. V kanalih se je to poznalo. Zarežale so nove

Ljubljansko cestno omrežje se je v 25 letih početrilo

Ljubljana, junija.

Za razvoj mesta Ljubljane sta važni dve letnici, ki sta nekaka mejnika v času, ko se je Ljubljana dvigala iz malega pokrajinskega mesta s starinskimi stavbami, zastarelimi in manjkajočimi javnimi napravami, v moderno veliko mesto, ki je prav v našem času doseglo obseg in število prebivalstva vele mesta. Ti dve letnici, ta dva važna mejnika sta: ljubljanski potres l. 1895 in pa konec prve svetovne vojne leta 1918. Povsod, na vsakem koraku vidimo sledove teh dveh zgodovinskih dogodkov in tudi pri razvoju ljubljanskega cestnega omrežja moramo govoriti o teh dveh datumi.

Le težko si predstavljamo cestno omrežje v predpotresni dobi in v enem naših zadnjih članov smo poročali da je imela predpotresna Ljubljana zelo razvit sistem tako imenovanih »komunskih« ulic, to je, da so se z glavnih cest in ulic širile posebne ulice, ki so jih zvečer zapirali. Te ulice so bile po večini tesne, globoke in nezdružive. Potres l. 1895 je temeljito odpravil te ulice, kar ni potres napravil sam, so storili ljubljanci. Že takoj na seji dne 9. maja 1895 je občinski svet sklenil, da da napraviti načrt regulacije in sicer ravnatelj obrtne šole na Dunaju arhitektu Kamilu Sitteju. Iz lastnega nagiba pa sta predložila svoja regulacijska načrta arhitekt Kranjske stavbne družbe Adolf Wolf iz Ljubljane in arhitekt profesor Maks Fabiani z Dunaja. Vsek teh načrtov je imel seveda dobro stran, noben pa ni popolnoma ustrejal. Zato je mestni občinski svet naročil mestnemu višjemu inženirju arhitektu Janu Duffeju, naj izdela še četrti regulacijski načrt, kar je storil. Ta regulacijski načrt je bil končno tudi od višje instance dne 10. avgusta 1897 odobren in po njem se je Ljubljana razvijala tja do l. 1914. Tedaj je izbruhnila svetovna vojna in štiri leta je stavbna živahnost v Ljubljani počivala ter tudi ni pridobila nobene nove ceste, niti ulice.

L. 1918, po končani svetovni vojni, je Ljubljana štela 246 cest, ki so bile dolge nekaj nad 110 km. L. 1938, po dvajsetih letih pa je Ljubljana štela 928 cest, ki so merile skoraj 404 km, torej skoraj štirikrat toliko.

Ljubljana je štela ob potresu 1373 hiš, ob potresu jih je bilo demoliranih 159 hiš, s priključitvijo Vodmata je Ljubljana pridobila 106 hiš, na novo sezidanih je bilo konec leta 1907 361 hiš, torej je Ljubljana v desetih letih valjavnosti novega regulacijskega in stavbnega načrta narasla za 313 hiš ter je konec leta 1907 štela skupno 1712 hiš plus 14, ki so bile v surovem stanju že dogotovljene. V prvem desetletju po svetovni vojni pa je Ljubljana štela že nad 3000 hiš. Število hiš se je do leta 1938, po priključitvi raznih okoliških občin in zaradi živahne stavbene delavnosti dvignilo na 6493 hiš, torej se

odprtine, vmesne stene so bile prebite, zadaj so zidari polagali cevi in jih zadelali z betonom, nekaj delavcev pa sedaj zasiplje široke zevajoče odprtine. Potem se spodnji svet zvedri Glasovi pogovorov, raznih napevov in pesmi orodja se mešajo in razširjajo po »gornjem svetu«, najbrž v kaj čudnih prizvokih.

In tako se nadaljuje in ponavlja, dokler ne bo kanal gotov.

Tako je delavčevo življenje na delu, še zanimivejše in vredno pozornosti pa je njegovo družinsko življenje.

je v dvajsetih letih podvojilo, število cest pa se je početrilo. L. 1940 je število cest v Ljubljani znašalo že 411 kilometrov.

To povečanje cestnega omrežja pa nalaga mestni občini nove skrbi, zlasti ker se mesto ni tako naglo večalo, kakor njegov cestno omrežje, ki ga je treba pač vzdrževati in tudi tlakovati.

Ceste delimo na mestne ceste I. in II. reda, na mestne ulice, na pokrajinske ceste in na državne ceste. Največ je mestnih ulic, ki jih je 174 kilometrov, ceste I. reda obsegajo 119 kilometrov, II. reda 79 kilometrov, pokrajinskih cest je 23 kilometrov, državnih 15 kilometrov.

Skupna površina tlakovanega cestništva v Ljubljani znaša sedaj 196.326 kv. metrov. Največ je bilo cest tlakovanih l. 1932 in sicer 33.845 kv. metrov, l. 1931 26.142 kv. metrov, l. 1933 5346 kv. metrov, l. 1934 15.000 kv. metrov in l. 1935 8272 kv. metrov. V naslednjih letih se je površina tlakovanih cest le polagoma večala, vsako leto je naraslo po par tisoč kv. metrov, l. 1940 pa 12.265 kv. metrov, obnovljeno pa je bilo to leto tudi za 1853 kv. metrov tlaka. Cestništva v Ljubljani so ali asfaltirana ali pa tlakovana z drobnimi kockami, le malo z velikimi kockami. Poleg tega s zadnja leta uspešno uporabljata tudi katraniziranje, kar uspešno nadomešča dražje asfaltiranje in pridobiva mestna občina sama katran v plinarni.

Ljubljanske ulice so v sredi ceste tudi opremljene s hodniki, nekatere prav moderno, tudi z belimi robnimi kamni. Največ hodnikov je tlakovanih z asfaltom, manj jih je s ploščami, bodisi umetnimi, bodisi z granitnimi, skoraj nič pa ni v Ljubljani betonskih hodnikov.

Na robu mesta pa je še vedno dosti ulic, kjer hodnikov ne poznajo. So to pretežno nekdanji napol kmetski kraji in delavska predmestja. Ponekod so razmere že toliko dozele, da bo slej ko prej treba napraviti hodnike, bodisi kamnite, bodisi pokrite s kakim drugim gradivom. Ponekod pa seveda ljudje še nimajo potrebe po hodnikih in seveda še manj po tlakovanih cestah, eno pa zahtevajo vsi: da so cestišča vsaj primerno in vedno dovolj makadamizirana, ki je najcenejši in najstarejši način vzdrževanja dobrih cest. Pred svetovno vojno so bile vse ljubljanske ceste in ulice makadamizirane, le morda Židovska ulica in Selenburgova sta bili asfaltirani, bivša Dunajska, sedaj Bleiweisova cesta pa je bila tlakovana z velikimi granitnimi kockami.

V zadnjih dveh letih pa je Ljubljana pridobila še več ozemlja, sorazmerno pa manj hiš, toda dovolj novih cest. Mislimo namreč priključene kraje severno od Zgornje Šiške. Tudi prebivalci teh krajev so sedaj polnopravni ljubljanski občani in imajo glede cest pa iste potrebe. Toda razmerje števila hiš proti obsegu cestništva se je zopet spremnilo v prilog cestništva. (—)

Razstava Gorše-Maleš

Franc Gorše: »Spokornica«.

Zadnji dan umetniške razstave kiparja Franc Gorše in slikarja Mihe Maleša v Jakopičevem paviljonu je v nedeljo, 21. m.

Razstava je vzbudila med našim občinstvom toliko zanimanja, kot malokatera pri nas. Zato opozarjamo tudi vse tiste, ki si je še do sedaj niso mogli ogledati, naj ne zamude prilike in si jo ogledajo.

Vodstvo po razstavi in razlago umetnin bo imel v nedeljo prof. Saša Šantel, predsednik Društva slovenskih likovnih umetnikov ob 11.

Vabljeni so tudi vsi lastniki permanentnih vstopnic. Izmed vsakih 50 bo eden zadel umetniško podobo, kakor bo na razstavi določil žreb. Podoba je na ogled v razstavnih prostorih.

V treh vrstah...

Hrvatski minister za prehrano Dumandžić je imel, kaor poroča graška »Tagespost«, poseben razgovor z njenim dopisnikom o prehrani NDH. Članek najprej opisuje gospodarske težave hrvaškega naroda, v katere ga je pahnilo centralistično srbsko gospodarstvo. V nadaljnjih izjavah piše članek o velikem preobratu v hrvaškem gospodarstvu, zlasti pa o prehrani prebivalstva. Pravi, da so se v enem letu povečali žitni posevki od 140.000 na 400.000 ha. Zmanjšali so tobačne nasade od 280.000 na 180.000 ha.

V Celovcu je umrla uradnica Heda Mandelčeva, doma iz Kranja. Prepeljali so jo v rodno mesto in pokopali ob obilni udeležbi.

V Senčurju pri Kranju je pogorela hišica Marije Vidmarje. Žagali so jo otroci priigranju z vžigalicami.

Novo športno igrišče bodo uredili v Dravogradu.

Novo živilske nakaznice bodo delili na Gorenjskem od 29. junija do 26. julija. Obroke ostanejo v bistvu nespremenjeni. Novo je le, da so bodo odslej dobili na nakaznice tudi sadni sirupi.

Na Kiblingu pri Osojskem jezeru se je smrtno ponesrečil hotelirjev sin Roman Šmale.

Hrvatska monopolna uprava je podražila cene tobaku. Cene vseh tobačnih izdelkov so se zvišale za 50%. Škaflička najcenejših cigaret velja 20 kun, najdražje vrste pa 34 kun.

Za biografijo bana Jelčića zbira v Zagrebu gradivo nemški književnik Walter Görlitz.

V Westovni tovarni v Celju so priredili v petek opoldne poseben koncert za delavstvo. Popoldne je priredil godalni kvartet iz Celja koncert v Novem Celju. Tako so tudi bolniki v tem zavodu in delavci proslavili celjski godbeni in pevski dan, ki so ga snoči priredili v celjskem Nemškem domu.

Dr. Ley je imel na obisku v glavnem deželnem mestu Gradcu govor, v katerem je priobčil, da »če hoče človeštvo živeti, mora propasti židovstvo«.

Vsi bivši jugoslovanski učitelji in učiteljice v okrožjih Maribor, Marenberg, Slovenj Gradec in Slovenske Konjice, ki so bili pred letom nastavljeni, morajo, kakor poroča mariborski dnevnik, vložiti najkasneje do 27. junija prošnjo za pristopitev k izpitu. Izpiti bodo l. julija ob 9 dopoldne v Mariboru.

Za župana v Petrogradu je bil imenovan Mihael Dieffrich.

Najvišje cene na ljubljanskem živilskem trgu

Ljubljana, 20. junija.

Po dogovoru z zastopnicami in zastopniki konsumentov, pridelovalcev in prodajalcev je mestni tržni urad Visokemu Komisariatu spet predložil najvišje cene za tržno blago v Ljubljani ter jih je ta odobril.

Z odlokom VIII-2 št. 2089-12 Vis. Komisariata za Ljubljansko pokrajino veljajo za Ljubljano določene najvišje cene od ponedeljka 22. junija 1942-XX jutraj dalje, dokler ne izide nov cenik.

Najvišje cene, ki je po njih dovoljeno v Ljubljani prodajati v ceniku navedeno blago in ga plačevati, so naslednje:

Kislo zelje na drobno 3 L; kmečko kislo zelje 2.50 L; kislja repa 2 L; nova repa 2 L; ohrovt 4 L; karfiola 5 L; bučke 4.50 L; grah 4.50 L; kolerabice 3 L; rdeča pesa brez listja 3.50 L; rdeči korenček brez zelenja 3.50 L; črna redkev 1.50 L; redkvice 3 L; osnaženi hren 4 L; šopek zelenjave za juho 0.50 L; peteršilj 4 L; por 3 L; zelena 4 L; čebula 3 L; šalota 5 L; česen 7 L; glavna solata 3 L; radič 3 L; špinaca 4 L; beluš 9 L; rabarbara 4 L; češnje hrustavke 6 L; navadne češnje 5 L; gozdna vrtna jagode liter 8 L; borovnice liter 4 L; suhe bezgove jagode liter 6 L; suhi šipek kilogram 8 L; kilogram svežega lipovega cvetja 10 L; kilogram

suhega lipovega cvetja 20 L; jajca 1.75 L komad.

Kjer ni posebej naveden liter, veljajo cene za kilogram. Opozorjamo pa, da vse te cene veljajo samo za blago, pridelano v Ljubljanski pokrajini, ker je za iz drugih pokrajin uvoženo blago v veljavi cenik za zelenjavo in sadje št. 16 na rumenem papirju. Posebno pa opozorjamo prodajalce in prodajalce, da mora biti po teh cenah napredaj vse blago zdravo, otrebljeno in v takem stanju, kakor je opisano v ceniku. Vsa povrtina mora biti snažna in oprana, vendar pa ne več mokra, pač pa sveža.

Vse te najvišje dopustne cene in tudi vse nižje cene morajo biti vidno označene pri vsem v ceniku navedenem blagu ne samo na Vodnikovem in Pogacarjevem, temveč tudi na živilskih trgih v Mostah, na Viču, na Sv. Jakoba trgu in v Šiški, enako pa sploh pri vseh prodajalcih in prodajalcih po vsej mestni občini ljubljanski.

Prebivalstvo bo opazilo, da so v novem ceniku cene za vse rdeče jagode in borovnice, prav tako pa tudi za suhe bezgove jagode določene za liter, ne pa za kilogram. Gotovo bo s to spremembo ustrezno tako prodajalkam kakor kupovalcem, ker pri cenah ne bo več pomot kot prejšnji teden.

Novice iz Države

Težko reševanje 19 mesečnega otroka iz jezera. Ko je mala ladja vozila po Komskem jezeru, je 19 mesečni deček Piero D'Adrea odprl okno kabine, v kateri je bil, izgubil ravnotežje in telebnil v jezero. Kapitan je dal takoj ustaviti ladjo, odvezali so reševalni čoln in hiteli reševati. Tedaj pa se je opogumil tudi mlad 19 letni mladenič, ki je skočil v vodo in v naglih sunkih priplaval do potapljalčevega se otročka. Ko ga je pograbil in si ga naprtil na vrat, pa ga je popadla slabost. Začel se je sam daviti. Tedaj pa je reševalni čoln že dospel do njega in ga rešil z dečkom vred.

Urejanje padske rečne mreže. Med izlivom Adije in Mincio so začeli zvezni prekop poglabljati in razširjati, da bodo mogle ladje po 600 ton osilnosti pluti po njem. Obenem povečujejo tudi plovni prekop med Milanom in Cremono. V načrtu pa imajo še veliko novih prekopov. Računajo, da bodo porabili za ta dela okroglo 600 milijonov lir, od česar bi odpadlo v breme države 390 milijonov lir, ostalo pa bi morale plačati prizadete pokrajine, zlasti pa industrijske občine, ki bi imele od plovbe največje koristi.

»Nekaj dni ste živeli celo v njegovi hiši?«

Talija ni takoj odgovorila. Njene sive oči so prenesle njegov nepremičen pogled.

»Res, živela sem nekaj dni pod njegovo streho,« je pristavila.

»Zakaj me pa to vprašujete?«

»Ugibal sem, če vam je bilo znano, da je v Froyantovi hiši tudi ta skrivnostna soba?« je dejal Derrick Yale nepomembno.

»Seveda sem vedela zanj. Ubogi mr. Froyant mi ni prikrival svoje bistrumnosti. Povedal mi je najmanj dvajsetkrat, koliko ga je ta soba stala,« je še dodala Talija z nežnim nasmehom.

Yale se je za trenutek zamislil.

»Kje so bili navadno shranjeni ključi, ki so odpirali vrata v podzemeljsko zaklonišče?«

»V mr. Froyantovi pisalni mizi. Ali menite s tem reči, da mi je bilo mogoče priti do njih, ali pa da sem celo zapletena v snočnji zločin?«

Yale se je smejal.

»Nič takega nisem mislil,« je odvrnil. »Samo vprašal sem kar tako. In ker se mi zdi, da veste vi o tej hiši mnogo več kot večina ljudi, ki prebivajo v njej, je moja radovednost čisto upravičena. Ali mislite, da bi bilo mogoče odpreti vrata v podu, ne da bi bil pri tem povzročen kakšen ropot?«

»Seveda,« je Talija odgovorila. »Ta vrata so narejena brezhibno. Ali nameravate na ta pisma odgovoriti?«

Yale je odinil korespondenco na stran.

»Kaj ste počeli preteklo noč, miss Drummond?«

»To vprašanje ji je bilo zastavljeno brez ovinkov,«

»Ves večer sem bila doma,« je dejala. Z rokami je segla za hrbet. Ta njena čudna neupogljivost, ki jo je opazil že prej, je v njem vzbudila spoštovanje njene osebnosti.

»Ali ste bila ves večer doma?«

Talija ni odgovorila.

»Pa vendar ne boste zanikali, da niste šli ob približno pol devetih zdoma in nesli s seboj majhen zavojček?«

Talija spet ni odgovorila na njegovo vprašanje.

»Eden izmed mojih mož vas je slučajno videl, je dejal Derrick Yale brezbrizno, »potem pa ste mu spet izginila izpred oči. Kje ste prebila večer, saj se skoraj do enajste niste vrnila domov?«

»Sla sem malo na sprehod,« je odvrnila Talija hladno. »Če hočete biti tako dobri, da mi daste načrt mesta Londona, pa se bom potrudila, da vam natančno razložim, kje sem hodila.«

»Pa predpostavim, da so nam nekatere vaše snočnje poti že znane?«

Talija ga je pogledala skozi priprte trepalnice.

»V tem primeru,« je dejala mirno, »mi pač ni treba izgubljeni časa s pripovedovanjem, kje sem hodila.«

»Poslušajte me, gospodična Drummondova, Yale se je pri tem sklonil čez mizo, »kar se mene tiče, sem popolnoma prepričan, da niste vi prava morilka. Sicer vidim, da vas ta beseda vznemirja, je res zelo neprijetna, a vendar so nekatere sumljive okoliščine o vašem snočnem sprehajanju, katere še nisem razkril mr. Parru.«

»Biti sumljiva je zame čisto navadna stvar,« je dejala Talija, »in ker vam je že toliko znano, bi bilo čisto odveč, da bi vam še kaj povedala.«

Yale je jo pogledal, toda Talija mu je vrnila pogled, ne da bi se pri tem kaj vznemirila. Potem pa je Yale skomignil z rameni in dejal:

»Da. Prav za prav pa mislim, da ni važno, kod ste snoči hodila.«

»Skoraj prav takšnega mnenja sem tudi jaz,« ga je zavrnila Talija in se vrnila v svoj urad ter se vsedla za pisalni stroj.

»Presenetljivo dekle, si je mislil Yale. Zenske ga niso navadno zanimalo, toda Talija Drummondova je bila tudi zanj nekaj posebnega — nadpovprečnega. Njena lepota ni imela zanj nobene privlačnosti. Yale je vedel, da je lepa, kakor je vedel, da so vrata v njegovem uradu rjavo pobarvana in kakor je znak za en penny rdeča.

Yale je vzel v roke spet enega izmed dnevnikov in vnovič prečital nekatere komentarje o nezmogljivosti policijskega glavnega stana. Kmalu potem, kot je Yale pričakoval, je z živahnimi koraki stopil y sobo Parr in se vsedel na bližnji stol.

E. Wallace

54

RDEČI KROG

ROMAN

31. poglavje.

Talija odgovori na nekaj vprašanj.

Derrick Yale je sedel na stolu in imel glavo podprto z dlanimi. Bral je časopis. Tisto jutro jih je prečital že najmanj dvajset. Druga za drugim je odlagal na stran, potem ko jih je prebral.

»Pred očmi policije,« je čital. »Nezmožnost policijskega glavnega stana.« Derrick Yale je zmalaj z glavo. »V današnjih časopisih so si pa zelo izposodili našega uboga prijatelja Parra,« je dejal, ko je vrgel iz rok enega od časopisov. »In pri vsem tem je Parr toliko nesposoben preprečiti ta umor kakor jaz ali pa vi, miss Drummond.«

Talija Drummondova je bila to jutro malo slabe volje. Bila je videti utrujena. Zdela se je ravnodušna do vsega, kar je bilo v velikem nasprotju z njeno vsakdanjo živahnostjo.

»Če ste že vmešani v tako igro kot je ta, lahko pričakujete, da vas tudi kaj okreajo, kaj pravite?« je Talija hladno pristavila. »Policiji ne more biti vedno tako kot bi hotel.«

Yale je jo z začudenjem pogledal.

»Kaj ne, vi niste posebna občeudvalka policijskih metod, miss Drummondova?« je vprašal.

»Res, da nisem prevelika,« je odvrnila medtem, ko je predenj položila velik kup korespondence. »Menda ne pričakujete, da bi zbirala še dokaze, ki naj bi pričali o uspešnosti glavnega stana?«

Yale se ravnodušno nasmehnil. »Vi ste pa res čudno dekle,« je dejal. »Kakšenkrat mislim o vas, da ste se rodili brez trohice usmiljenja. In vi ste tudi delali pri Froyantu ali ne?«

»Da,« je Talija kratko odvrnila.

V senci stoletnega ribniškega hrasta in »z'govarjanje«

Ribnica, 20. junija.

Kdor je bral knjigo »Zadnja na grmadi«, se bo spomnil prizora, ko so grajski birci 11. velikega travna 1701. leta suvali in pehali po ribniškem trgu Marijano Sušarkovo (Česar-kovo) — »čarovnico«. »Gnadjivje gospodje sodniki so jo, kakor že nečesto drugih pred njo, obsodili na smrt na grmadi. Prelomila je bila vse božje in cerkvene ter človeške postave: s hudičem se je spečala, točo je delala, na metli je jahala na »Kleke«, temu so poginili prašiči, onemu je krava povrgla mrtvo tele, zopet drugemu je urekla otroku, da je revše ostalo skiljasto in gluho nemo itd.

V zvezi s temi žalostnimi dogodki pogosto omenjajo stoletni hrast iz tistih časov. Pred kratkim me je vprašal znanec, če omenjeni hrast res stoji še danes, ali je z njim tako, kakor z nekaterimi drugimi ribniškimi posebnostmi. Da, še danes stoji ta hrast, pod katerim so se oholi in vsega šiti ribniški grajski naslajali ob peklenskih mukah, v katerih so se zvijale in umirale uboge žrtve. — Stoji na jugozapadni strani, za trogom, na »Ugaru«. — Omenja ga celo Valvazor v opisu Ribnice iz XIII. stoletja, zato gotovo ne bo odveč, če osvežimo spomin nanj. Obseg mu je tolik, da ga trije odrasli ljudje komaj objamejo. Košati se sredi njiv, ko nema priča davnih dni — polnih groze. Kadarkoli sem šel mimo njega, mi je nehotno vstala pred očmi goreča grmada in nad njo ob kol privezano ubogo človeško bitje, ki so mu na tak zverinski način izžigali dušo iz živega telesa. — Tako so umirale nedolžne žrtve v senci tega mogočnega hrasta, da je bilo zadoščeno vraževnim in praznovernim grajskim. Ta krvavi ples je bil pri kraju dobro leto dni za tem, ko je ribniško graščino priženil grof Kobencelj.

Dva in pol stoletja sta minila, ko je zadnji zagorela grmada pod »Ta debelim hrastom« (tako so ga namreč krestili ljudje). Kako zelo se je ukoreninila med ljudstvom vera v čarovnice, je bilo tu in tam opaziti še pred nekoliko desetletji. Poznal sem pobožnega moža Primoža. Ta je znal »z'govarjati« najrazličnejše ali boljše rečeno, vse bolezn. Umrli je kot osmdesetletni starček kmalu po vojni, trdno prepričan, da so čarovnice na svetu.

Povedal vam bom, kaj sem z njim doživel v svojem desetletnem življenju. Bolelo so me oči. Punčico levega očesa mi je že preraščala mrena. Po zdravnikovi odredbi je bilo treba počakati na operacijo. Moja stara mati, starka Primoževih let, je nagovarjala mater, naj ga vendar pokliče, kar pa je ona odločno odklonila. Stara mati je odšla sama k Primožu, mu opisala bolezen in potožila, da ji bo vnuč vsak čas oslepel. Primož je ves vnet obljubil vso svojo pomoč.

Bilo je koncem junija meseca. Noč je bila jasna in mesečna. (Le kadar je bil mlad mesec,

je imelo »z'govarjanje« učinek.) Spal sem v pritlični sobi. Postelja je stala blizu okna tako, da je luna sijala prav name. Ura je odbila polnoči. Kako se je prav tedaj primerilo, da sem se zbudil, si še danes ne morem razložiti. Prav tiho se odpro vrata in v sobo stopi stric Primož. Po prstih se priplazi kot duh do postelje ter poklekne ob vzglavju. Prišel se je križati, sklepati roke, nato je molil. Besed nisem razumel. Delal sem se, kakor bi mirno spal. Stric Primož je potegnil nekaj iz žepa; kaj je bilo, sem ugotovil šele pozneje. Prav narahlo mi je z neke vrste mahom oirli oči. To je ponovil trikrat in vsakokrat vrgel mah »unice« čez ramo. Potem je vzel v roke vrstico in delal zanke nad mojim obrazom, vmes pa še vedno izgovarjal nerazumljive besede. S tem je končal svoje »z'govarjanje«. Tiho je odšel in zaprl vrata za seboj. Ta nenavadni obisk mi je vzel spanje. Iznenadil me ni, ker sem bil naganil, kaj stara mati pripravila. V »z'govarjanje« nisem verjel, čeprav sem bil še otrok, zato je pa stara mati toliko težje pričakovala jutro. Zjutraj me je pogladila z roko po lasih in prijazno vprašala: »No, kaj bušše vid'š d'n's?« Odgovoril sem ji, da se manj kot pred »z'govarjanjem«. Pričakovala je, da bo mrena zlezla z očesa kar čez noč.

Naslednji dan me je mati odpeljala v bolnišnico in po treh tednih je mrena res zginila z očesa.

Prav ta stric Primož je »z'govarjal« tudi vse druge bolezni na živilih in ljudeh, prepričan za vse na svetu, da ima njegovo čudaško početje nadčloveško in zdravilno moč. Vsakdo mora ozdraviti, če le nima hudič svojih prstov vmes! Zgodilo se je, da je sosedovo Lenčko pičil gad v nogo. Namesto k zdravniku, so jo poslali k Primožu na »z'govarjanje«. Ta se je na vse načine trudil, molil, križal okrog nje, a deklet je zaradi zastrupljenja v njegovi navzočnosti izdihnilo. »Taka je bila božja volja,« so menile ženice, ko so jo prišle kropit.

Ni verjel samo stric Primož v skrivnostno

moč »z'govarjanja;« še danes se najdejo stare ženske, ki »odpravljajo« bradavice na podoben način. Ob mlaju gredo na križpotje tako, da jih nihče ne vidi. Obrnjene z obrazom v luno, govore: »Luna gor, bradavice dol.« To ponove trikrat. Vsakokrat se sklenejo in poberejo s tal, kar dosežejo s prsti ter vržejo »unice« čez ramo. Kolikim je luna odvezla bradavice, ne bo mogoče zvedeti nikoli, ker nobena žena ne bo nikdar priznala, da je poskusila na ta način odpravljati tiste nesrečne kožne tvorbe, »bradavice« imenovane.

Polagoma so drug za drugim ugasnili tudi »z'govorniki« in prav tako je ugasnila med ljudstvom vera v njihovo moč...

Reden pouk v lahki atletiki na igrišču Ilirije

Ljubljana, 20. junija.

Športno udejstvovanje se obnavlja na vseh področjih. Ni bil odprt samo plavalni bazen in teniška igrišča, tudi na stadione in športna igrišča se je spet vrnila naša mladina k zdravim športnim panogam lahke atletike in nogometa, medtem ko so tudi kajakaši začeli s svojim udejstvovanjem.

Zlasti lahka atletika naj se čim bolj razvije. Odseki Planine, Ilirije in Hermes so začeli s svojim delom. Zbrali so se spet stari prvaki in mladi naraščalniki, med katerimi je mnogo tudi učencev iz javnih šol.

Da se uvede discipliniranost v to udejstvovanje in da dobe natančna tehnična navodila vsi atleti, je bilo sklenjeno, da se začne pouk pod vodstvom najposobnejšega učitelja strokovnjaka.

Tega pouka se bodo lahko udeleževali tudi tisti, ki bi sami radi postali vaditelji.

Ti se bodo morali vpisati v krajevno lahko-atletsko zvezo.

Pouk je za vse atlete, moške in ženske, vpisane v ljubljanski športni društvi, ki so redni člani Lahkoatletске zveze, svobodni.

Pouk bo na športnem igrišču Ilirije v torkih, četrtkih in v sobotah od 15.30 do 20 in se bo začel, kakor rečeno že prihodnji tork.

Ob nedeljah dopolne bo specialen pouk, čigar vrstni red bo določil zvezni učitelj.

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino

Poveljnik XI. Armadnega zbora objavlja:

Dne 12. t. m. so našli truplo neke slovenske žene, ki so jo uporniki poprej odvedli, ker se je upirala njihovim zločinskim namenom.

Izvajajoč naredbo z dne 24. aprila t. l. in ker je bil potekel čas, določen za izsleditev zločincev, je bila odredjena ustrelitev ene osebe, ki je zanesljivo kriva terorističnega in komunističnega delovanja.

Usmrtitev je bila izvršena 17. t. m. ob 9.10. Ljubljana, dne 19. junija 1942-XX.

Ljubljana

Koledar

Danes, sobota, 20. junija: Silverij.
Nedelja, 21. junija: 4 pb.; Alojzij, spozn.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: dr. Kmet, Tyrševa c. 43; mr. Trnkoczy ded., Mestni trg 4; mr. Ustar, Selenburgova ul. 7.

Nedeljsko zdravniško dežurno službo bo opravljal od sobote ob 20 do ponedeljka do 8 zjutraj mestni višji zdravnik dr. Ciber Franc, Stefanova ulica 7, telefon 36-41.

*

Sklepne produkcije Glasbene akademije. Prva sklepna produkcija se bo vršila v nedeljo, 21. t. m. ob 10.30, druga v ponedeljek, 22. t. m. ob 18.15 v veliki filharmonični dvorani. Na programu so skladbe za petje, klavir, violino, violončelo in rog. Programi, ki veljajo kot vstopnice, se dobe v Matični knjižarni (cena 3 lire, za di-jake 1 lro).

Vse delojemalce kovinske stroke (mehanike, kleparje, instalaterje, strojne ključavničarje, monterje, strugarje, kotlarje itd.) vabimo na sestanek, ki se bo vršil v nedeljo, dne 21. junija 1942 ob 10 dopoldne v Pokrajinski delavski zvezi, Miklošičeva cesta 22, pritličje. Na sestanku bo referent oddelka poročal o medznem gibanju in sektivnih pogodbah. — Pokrajinska delavska zveza, Oddelke industrijskih delojemalcev.

Kriminalni oddelke tukajšnje Kvesture je zaplenil v zadnjem času pri raznih tatovih itd. sledeče predmete: 2 uri budilnik, 1 elek. likalnik, 1 elek. kuhalnik, 4 kovčge iz imitacije, 2 aktovki, 1 moška spalna srajca IB, 1 temno-siv suknjič, 1 temno rjavo obleko, 1 rjav dež-ni plašč, 2 para nizkih moških čevljev in še več drugih enakovrednih. Za ogled blaga naj se stranke zgledajo od 9 do 12 ali od 16 do 18 v sobi štev. 20, na ljubljanski Kvesturi.

Revna družina s sedmimi šoloobveznimi otroki lepo prosi kakršne koli podpore v hrani ali denarju. — Darove na upravo »Slovenca«, kjer je tudi naslov družine.

COMM. ALFONSO CAMAGNA

Casa fondata nel 1900 Ustanovljeno l. 1900
Commissioni - Espor Poverjenstva - Izvoz-tioni Rappresen- ništva Zastopstva -tanze - Depositi - Tra- skladišča Prevoz-sporti - Assicurazioni ništva Zavarovanja
NAPOLI - Via Arte della Lana 10

Ljubljansko gledališče

Drama:

Sobota, 20. junija ob 17.30: »Kralj na Betajno-via. Pričv v letošnji sezoni. Red premierski.
Nedelja, 21. junija ob 17: »Romeo in Julija«. Izven. Znižane cene od 12 tir navzdol.
Ponedeljek, 22. junija: Zaprto.

Opera:

24 lir navzdol.
Sobota, 20. junija ob 16.30: »Carmen«. Red A. Gostovanje Elze Karlovčeve.
Nedelja, 21. junija ob 15: »La Boheme«. Izven. Gostovanje Zlate Gjurgjenčeve. Cene od 24 lir navzdol.
Ponedeljek, 22. junija: zaprto.

Novo mesto

Ustanovitev občinskega sindikata delojemalcev gradbene stroke v Novem mestu. Na ustanovni skupščini dne 14. junija t. l., ki se je vršila v Novem mestu, je bil ustanovljen sindikat delojemalcev gradbene stroke za novomeško okrožje. V smislu sklepov skupščine posluje tajništvo sindikata vsako nedeljo od 10—12 dopoldne za članstvo sindikata na sedežu okrajnega namestitve-nega urada.

MASSAIE RURALI FILATE VOI STESSE LANA, LINO, CANAPA KMEČKE GOSPODINJE PREDITE SAME VOLNO, LAN, KONOPLJO

LA „FILATRICE MANIDIFATA“
mette chiunque in grado di filare e ritorcere con la massima facilità; lana, lino, canapa. Costruita in legno greggio, robusta, movimento a pedale velocissimo, doppio supporto del volano. Si vende completa di 3 rocchetti, un uncinetto e istruzioni per l'uso.
Completa franco Milano Lire 110.—.
Per spedizioni aggiungere L. 25.— per spese postali ed imballaggio.

KOLOVRAT „MANI DI FATA“
omoguća vsakomur brez vsake težkoče prestiti in sukati niti iz volne, lanu in konoplje. Zgrajen iz surovega lesa, zelo močan, pogon na nogo, dvojno opt vitelj. Prodaja se kompleten s tremi motki, eno kvačko in navodilom za uporabo.
Kompleten franco Milano Lire 110.—.
Za pošiljko je dodati Lire 25.— za poštno stroške in zavojnino.

EREDI CANETTA - MILANO
VIA CARLO ALBERTO 22

V. HEISER

24

Zdravnik gre s križem svet

Na pogled ni bilo nič nenavadnega, vendar pa sem prosil, naj mi prinesejo krožnik. Ko sem škatlo izpraznil, se mi je zdelo, da je malo marmelade v primeri z velikostjo posode. In res! Po natančnejšem pregledu sem dognal, da je v njej dvojno dno. Tedaj sem dal odpreti vseh 48 škatel, a le v štirih smo našli opij. Nadaljnja preiskava v več tisočih tega tovara je dokazala, da so Kitajci po matematičnem verjetnostnem računu glede možnosti odkritja vzeli za razmerje eno škatlo z opijem na dvanajst praznih.

A lotili so se še bolj premetenih sleparij, ki jih je bilo težko odkriti. Ker je bilo navzlic znatnemu številu kokoši, ki so breskale po filipinskih dvoriščih, razmeroma malo jajec, so jih v velikih množinah uvažali s Kitajske. — Priljubljena sleparija med skrivnimi prekupčevalci opija je bila ta, da so zapicili v jajca iglo podkožne brizgalke, izsesali ves beljak in nato votlino napolnili z opijem. Če je bila luknjica skrbno zadelana, je bilo prepovedano vsebino moči odkriti le tako, da si strl vsa jajca. Na tisoče tucatov jajec je prišlo iz Hongkonga vsak torek in nekaj časa so jih carinski urad-

niki tolkli cele kupe. Seveda pa ni bilo mogoče odpirati vse škatle in potolči vsa jajca, ki so prišla skozi carinsko mejo. Zato ni dvoma, da se je mnogo opija vtihotapilo, čeprav so bili nadzorniki stalno na straži. Dejstvo je tudi, da se je Kitajcem posrečilo vtihotapiti pod našimi nosovi velike zaloge zelja in solate, ki so jih prodajali v svojih mestnih okrajih. Nekoč smo v zaboju, v katerem naj bi po napisu bili čevlji, našli pod plastjo obutve in copat, prepovedano zelenjavo.

Ko sem l. 1908. odhajal na počitnice v Ameriko, sem šel še prej pozdravit generalnega guvernerja Smitha.

»Škoda, da ne boste tukaj, ko bomo napravili velik kres z opijem,« mi je dejal. »To bo napravilo ogromen vtis na Kitajce, kaj pravite?«
Razložil sem mu, da po moji sodbi ne bomo dosegli s svojim plemenitim npravnim sklepom, da bomo sezgali zaplenjeni opij, prav nobenega vtisa pri Kitajcih, ki bodo gotovo mislili, da je vse skupaj veljavna sleparija, ker se jim bo zdelo nemogoče, da bi mi uničevali toliko te dragocene robe. — Svoje mnenje sem podprl z izkušnjo, ki sem si jo pridobil, ko sem na zahtevo vlade nekoč odpotoval na Kitaj-

ske, da bi tamkaj opravil neko diplomatsko odposlanstvo. Komaj sem dospel tjakaj, mi je ena od dveh strank, ki sta bili v sporu, ponudila 50.000 dolarjev, da bi razsodil v njen prid. Na ponudbo se nisem prav nič oziral, a ko sem pošteno razsojal, je bila moja zaključna sodba ravno v korist stranke, ki me je hotela podkupiti.

Kmalu potem, ko sem se vrnil v Manilo, so me jeli oblegati Kitajci, ki so me prosili nasvetov. Prihajali so v moj urad ob vsaki uri in me vprašali za sodbo v najrazličnejših stvarih: ali se naj oženijo, če je neka obleka dobra, ali naj kupujejo še več zemlje... Nisem mogel zvedeti, zakaj so to delali. Nato pa je nekega dne prišel k meni Kitajec, ki se je rodil v Ameriki in je boljše razumel ter govoril angleško kakor njegovi rojaki.

»Zakaj so vaši rojaki začeli prihajati k meni? Prej tega niso nikdar delali,« sem mu dejal.

»Sodijo, da ste zelo moder mož,« je odgovoril.

»Bedarija! Kaj je pravi vzrok?«
Odkasljal se je in nekaj mumljal, nazadnje pa je prišel z resnico na dan: »Vsi vemo, da so vam na Kitajskem ponudili 50.000 dolarjev, da bi spoznašili tako, kakor ste ga razsodili. Vemo pa tudi, da ponudbe niste sprejeli, tako da so vam gotovo ponudili še večjo vsoto. Preiskovali smo vaš bančni račun, stikali po vseh skrivališčih, a nikjer ni nobene sledi po tej vsoti. Kdor pa zna tako spretno skri-

vati toliko denarja, mora biti govtovo modrijan.«

»To je pravi primer, ki odkriva kitajsko miselnost,« sem rekel generalnemu guvernerju. »Nikdar ne bodo verjeli, da ste zažgali toliko opija. Dejali bodo, da ste namesto opija imeli sladkorno usedlino, dobiček pa da ste vtaknili v žep.«

»Kaj bi torej vi predlagali?«
»Poslal bi ga v Ameriko, da bi iz tega opija napravili zdravila, ki bi jih lahko rabili za siromake po naših bolnišniških postajah.«

Sprejel je moj predlog in poslej smo v zdravstvenem uradu imeli dovolj veliko zalogo tega mamila za leta in leta.

Pod upravo guvernerja Harrisona je »Zdravstveni urad« skoraj docela izgubil svoj sloves, tudi v listu »Philippine Science Journal« so bili objavljene čisto neznansveni članki, tako da je prišel ob svoj dober strokovni glas.

Tudi zdravstveni urad je močno trpel zaradi upravne spremembe, a po nekem čudnem naključju je ravno guverner Harrison bil tisti, ki je uveljavil enega najbolj smelih zakonov na zdravstvenem področju. Jaz sem bil z njim zmeraj v pravih priateljskih odnosih. Nemara sem se mu zdel dober svetovalec, ker sem že imel toliko upravnega dela za seboj. Često sem z njim kosil v Malacananu, potem pa sva šla skupaj v mesto.

Nekega dne je Harrison slučajno

opazil na zidu lepak, ki je veličal odlike nekega lekarniškega izdelka slabe veljave. Pokazal je nanj in mi rekel: »Mar se vam ne zdi ta stvar obsodbe vredna,«

»Prava sramota je,« sem odgovoril. »Toliko siromakov je, ki trošijo svoje borbne prihranke na ničvredne leke, ki so zelo dragi in se jih človek navadi tako, da ne more več biti brez njih. Tu na Filipinih je ljudstvo lahkoverno in takoj sprejme kakršno koli zdravilo, ki ga prikazujejo s hrupnimi razglasi kot lek zoper vse bolezni; zato pa so se »specialitete« tako bobotno razrastle.«

»Če je tako, zakaj ne bi tega odpravili?«

»Vaše vprašanje me preseneča. V pogodbah dnevnikov je tako imenovani rdeči odstavek, in v dobro veste po izkušnji v kongresu v Ameriki, da ni mogoče najti učinkovitega ukrepa proti koristim izdelovalcev takih lekov, ker so premočnejši.«

»Bodi kakor koli, napravite mi zakonski osnutek, pa mi ga prinesite jutri zjutraj.«

»A do tega je le še štiri in dvajset ur! Tega dela ne bo mogoče opraviti v tako kratkem času.«

»Stvar mi je nujna. Torej jutri!«

Vso noč sem bil pokonci in na svojem pisalnem stroju klepal osnutek; tu sem nekaj črtal, tam spet popravljal in dodajal tako da sem s težavo spravil nekaj spodobnega skupaj.

Lakota in draginja v Indiji

kakor jo popisuje v svojem poročilu iz Ankare dopisnik lista »Stampa Sera«

Posebni poročevalec italijanskega časopisa »Stampa Sera« pošilja iz Ankare značilno poročilo o notranjem položaju, ki vlada zdaj v britanski Indiji. V njem piše:

Notranji položaj v Indiji je sedaj resen ne samo zaradi političnih naporov in nesoglasij, ki so privedli do sklicanja indijskega kongresa pod predsedstvom Pandita Nehruja, pač pa tudi zaradi gospodarskih razmer, ki jih mora danes dežela preživljati kot v nekak nadomestek za vse tisto, kar drugod povzroča svetovna vojna.

Vojna že sama po sebi pomeni krizo, krizo notranjega reda in sistemov. Posledica tega je, da se vsa tista vprašanja, ki do zdaj še niso bila rešena, zaostrojujejo ter zahtevajo z vso neizprosno siljo takojšnje rešitve. Toliko glede moralne strani položaja. Pridružuje pa se temu še gospodarska kriza, ki jo je treba pripisovati pretresom, ki so jih doživljale ustanove in notranji ustroj dežele. Tako zdaj prihajajo iz Novega Delhija vesti o pravem pomanjkanju živil, o pomanjkanju, ki je prizadelo marsikatero okolišje Združenih indijskih pokrajin, t. j. tistega dela Indije, ki je po statutih neposredno podrejena Veliki Britaniji in od nje odvisna.

Vzroke pomanjkanja

Je treba iskati očitno v prvi vrsti v dejstvu, da nič več ne upažajo tja reži iz vzhodnih dežel. In doklani, Malajski polotok in Birmanija so pomenile izdaten vir, iz katerega je britanska uprava dobivala živila za izredno goste naseljeno indijsko prebivalstvo. Ker so Angleži monopolizirali prevoze, so dejansko imeli v svojih rokah vse prebivalstvo tega ogromnega področja, ki pa na njem ne morejo pridelati vsega, kar potrebujejo za zadostno prehrano. Zdaj je vojna ustavila velike pošiljke živil in te so se znašle v japonskih rokah. Nujna posledica tega je bila, da je začelo vedno bolj primanjkovati v Indiji živil. Zlasti riža, ki je bil takorekč podlaga vse tamkajšnje ljudske prehrane. V mnogih okolišjih Združenih indijskih pokrajin se brez nadaljnjega lahko govori o lakoti. Zmanjkalo je riža, ki so ga doslej prodajali še po zadostni zmernih cenah tako, da so ga lahko kupili tudi revnejši, primanjkuje pa tudi drugih živil bodisi zato, ker jih v Indiji dosti ne pridelajo, ali pa, ker jih pridelovalci ne marajo prodajati, ker se boje, da bodo potem sami morali stradati, če se razmere še poslabšajo. Istočasno pa je nastala tudi silna draginja. Za drag denar pridelovalci že še komu kaj prodajo, drugače pa se dosti ne menijo.

Delavske množice

Velika večina prebivalstva, ki ga tvorijo milijoni delavcev, zaposlenih pri pridelovanju tekstilnih rastlin — gojitev te vrste rastlin so Angleži uvedli v prvi vrsti zato, da bi lahko z njimi zalagali svoje tekstilne tovarne, — je spričo tega zelo potrebna pomoč. Živilski trgi po mestih so prazni in trgovine zaprte. Le tisti, kdor ima dovolj denarja, si lahko kupi najpotrebnejše stvari.

V pokrajini Crissa je morala prisiljena na pomoč vlada in je že izdala primerne ukrepe za

nadzorstvo nad trgovino z živilom

O kakšnih živilskih nakaznicah se zdaj še ne more govoriti, kajti pred uvedbo nakaznic za dobavo živil bi bilo treba izvesti popis prebivalstva in živilskih zalog, kar pa je spričo dejstva, da je indijsko prebivalstvo glede svojega bivanja zelo neetno, nemogoče. Tudi v bombayski pokrajini se

že bavijo s takšne vrste vprašanji. Tisti, ki kaj bolje poznajo ljudstvo in razmere v Indiji, pa poročili iz Novega Delhija kaj malo verjamejo, da bi bil kakršenkoli takšen ukrep učinkovit.

Zapiranje indijskih rodoljubov

Delhijski radio v zvezi s tem poroča, da je bilo zaradi uporov med hurekim plemenom, ki živi v

»Ni treba že zdaj pričakovati čudežev iz Ukrajine«

Prišel pa bo dan, ko bo ta dežela spet postala evropska žitnica

Pod gornjim naslovom je napisal posebni poročevalec agencije »Centraleurope« iz Lvova zanimivo poročilo o Ukrajini in v njem pravi:

Mnogi gledajo v Ukrajini čudovito deželo, v kateri zadostuje, če človek samo seje in že zraste samo po sebi toliko žita, da bi ga imela vsa Evropa dovolj.

Kdor pa je bil kdaj v tej pravljici ukrajinski deželi in se je sam na lastne oči preprčal, kakšen je položaj, dobro ve, da je bolje, če si ne delamo preveč rožnatih nad in utvar, da bi že v bližnji bodočnosti prišlo iz vzhodnih dežel v Evropo žita na pretek. Še do pred nekaj meseci je v Ukrajini divjala vojna in njeni sledovi se še danes poznajo vsepovsod. Najbolj pa so sledovi, ki jih je zapustila zla boljševiška vlada, sledovi katastrofe, ki jo je prinesla kolektivistična agrarna politika. Ogromna področja so ostala neobdelana in zanemarjena, da zdaj po njih raste plevel. Kjer je nekdo valovilo težko žitno klasje, je danes samo še stepla. Od obilice živine, ki se je nekoč pasla po teh krajih, je zdaj le še tu pa tam kakšna mršava glava, ki se trese od mraza in muči, kar se ji je še posrečilo najti na tej opustošeni zemlji. Preostali kmetje, ki so znali ubežati lakoti, smrti in sovjetskemu preganjanju, so zdaj apatični in brez besede. Nad vsem leži tako rekoč prava mora. Ne, ta dežela res še ne ustvarja videza »obljubljene dežele«.

V črni prsti je bodočnost Evrope

Toda to, kar je, in česar nobena katastrofa ne more spremeniti, pa je humus, črna, debela in rodovita prst. V njej se skriva bodočnost Evrope. Za to pa je treba časa, dela in organizacije. Ukrajinsko delovno ljudstvo je kolektivno gospodarstvo boljševizma načrtno uničevalo. Posledic te politike ne bo mogoče zabrisati kar v trenutku. Nemške oblasti so že reorganizirale poljedelstvo na ta način, da so deset do petnajst kmečkih posestev,

Sindeški pokrajini, prijetih in zaprtih okrog 1000 ljudi. Britanska vlada je ustanovila troje izrednih sodišč, pred katerimi bodo sojeni tisti rodoljubi, ki se bore za neodvisnost Indije. Samo pretekli teden so Angleži obsodili 188 teh indijskih rodoljubov.

Cepprav so v Indiji v njeno lastno nesrečo in nesrečo njenega prebivalstva takšne akcije in reakcije vse prej kot nekaj novega in izrednega, vendar mislijo, da je to, kar se zdaj dogaja v tej deželi, treba smatrati vsaj kot predznamenje težkih časov, to pa še toliko bolj, ker je položaj stranke Indijcev vse prej kot jasn in ker Japonci že pritiskajo na indijsko mejo.

ki so prej pripadala sovjetski skupnosti, postavili pod upravo tako imenovanih nemških oporišč. Ta oporišča skrbje, da se razdeljujejo poljedelski stroji, seme, gnojila itd. Delo zdaj poteka tam po nemškemu načinu. Kljub vsem doseganjam naprom pa seveda ni mogoče pričakovati, da bi ta reorganizacija delala čudeže. Doslej je na primer povprečni pridelek na hektaru zemljišča v Ukrajini komaj polovico tako obilen kot znaša povprečni pridelek na isti površini v Nemčiji.

To ne sme nikogar presenetiti, pa tudi nikomur ne jemati poguma. V bodočnosti, ki ni več tako daleč, bodo v Ukrajini pridelali že toliko žita, da ga bo dovolj ne samo za domače ukrajinsko prebivalstvo, pač pa mnogo tudi za izvoz v druge evropske dežele.

Nemške oblasti — pripominja omenjeni nemški poročevalec — so dozda mnogo storile tudi

za povzdigo živinoreje

Za zdaj so storili vse, da bi ukrajinski kmetje tudi na tem polju pogumno prišli za delo. Ukrajinci so vedno posvečali veliko skrb in pozornost vprav živinoreji. Računajo, da je bilo pred prejšnjo svetovno vojno v Ukrajini okrog 60 milijonov glav goveje živine in približno 21 milijonov prašičev. Leta 1928 so našli celo 70 milijonov glav goveje živine in 26 milijonov prašičev. Zaradi znane kolektivistične politike so te številke kmalu občutno padle, in sicer pri goveji živini na 29 milijonov, pri prašičih pa na 10 milijonov.

Tudi glede ovčevreje se nudijo za bodoče ogromne možnosti. Zaenkrat pa bi bilo smešno računati, da bi bila že kar zdaj proizvodnja mesa in masla tolikšna, da bi te stvari lahko v večjih množinah izvažali. Ukrep, ki so jih izdali Nemci, pa so vendar dozda rodili že velike uspehe. Treba pa bo še premagati prehodno dobo, treba bo še malo počakati. Prišel pa bo dan, ko bo Ukrajina spet postala evropska žitnica.

»Jacques« — veliki francoski vojni roman

ki je obenem tudi pretresljiva psihološka razprava

V Franciji je lansko leto izšla cela množica vojnih romanov, ne da bi dosegli po svoji vsebini isti okvir, v katerem so bili napisani romani prve svetovne vojne. Prvo veliko delo, ki ga je ustvaril mladi avtor, je knjiga, ki je zbudila veliko pozornost, ter je dosegla velik uspeh. Napisal jo je Christian Megret in nosi naslov »Jacques«.

»Predstavljajte si nekaj podobnega kot je škafica za cigarete, potem uro, ploščo, prevlečeno z nedotaknjnim voskom, ki jo je Charles Cros zgladil s segretim železom, poleg tega membrano, ki s ptičjemu podobnim kljunom riše zvočne valove v gladki vosek. Kadar je Cros hotel ponoviti poskus pred svojimi prijatelji, je vselej prosil koga od navzočih, naj spregovori kakšno besedo v tisto »škafico za cigarete«. Razumljivo je, da ni mogel še posneti kar cele orkestralne godbe. Najbolj komično pa je bilo tole: Tisti, ki ga je Cros prosil, naj zavpije v njegov aparat, je vedno znova ponavljal — kakor se je moglo ugotoviti pozneje iz njegove zapuščine — tisto slavno besedo, ki jo je izrekel nek general pri Waterloo, ko so zahtevali od njega, naj se vda. To, kaj malo salonsko besedo ponavlja zdaj ta stari Crosov aparat z mijavkajočim, stariškim in slabotnim glasom vedno znova. Tak je bil prvi fonograf.

Avtor se je sam udeležil zadnje vojne v Franciji. Omenjena njegova knjiga ni samo vojni roman, pač pa istočasno tudi prvovrstna in pretresljiva psihološka študija. Vsebinska je v kratkem naslednja:

Jacques se je z drugimi svojimi tovariši udeležil bojev v Champagni in se je nekega dne rešil, svojih pet tovarišev pa prepuštil sovražnemu ognju. Edini je ušel smrti, vseh pet njegovih tovarišev je padlo. Jacques pa se je čutil krivega smrti svojih petih tovarišev in se tega očitka ni mogel otresti. Hoče se spokoriti in se, čeprav je bil prej inženir, po vojni posveti najprej kmečkemu delu na polju, nato postane mornar v Marseilleu in slednjič čestni pometač. S svojim prostovoljnim ponižanjem in trpljenjem hoče pomiriti pekočo vest. Nek vapol skrivnostni tovariš, nek zamorec po imenu Vitus, ga spremlja. Med drugim služi celo na posestvih grofa Beausseuena, očeta enega ubitih njegovih vojnih tovarišev. Odkrito srčno govori Jacques s svojim prijateljem o svojem grehu, a odrešenja zanj ni. Slednjič ga skuša ta njegov prijatelj odpeljati v Saint Anicet, eno najdobnejših francoskih mladinskih taborišč, kjer naj bi ga delo in optimizem ozdravilo. Jacques se tudi res odloči za to pot, toda Claire, hčerka grofa Beausseuena, ki ga ljubi, pride za njim, z njo vred pa tudi spomini na njegovo nekdanje življenje. On zbeži v Camargue, da bi tam postal čuvaj divjih bikov. Tu končno najde, kar je iskal: smrt. Divja žival ogroža nekega njegovega tovariša, Jacques pa se vrže pred njo. Tako umre namesto svojega tovariša in tako opere svoj nekdanji greh. Claire ne izve ničesar o njegovi skriv-

»Tak je bil prvi fonograf...«

Izumil ga je že leta 1877 Francoz Charles Cros

V Francoski književnosti redka, čeprav že skoraj na pol pozabljena osebnost je Charles Cros, ki bi bil zdaj star sto let in je bil svoj čas zelo znan, zlasti v Parizu, po svojih pesmih, ki jih je zlagal. Tega svojega nekdanjega tovariša se je spomnil Maurice Donnay in o njem napisal v nekem pariškem časopisu lep esej.

Charles Cros pa ni pisal samo duhovitih pesmi in monologov, ki so izšli leta 1880 ter doživeli velik uspeh, pač pa je pred svojo smrtjo poslal francoski Akademiji znanosti tudi spis, v katerem popisuje svojo nad vse zanimivo in za tedanje čase od sil presenetljivo iznajdbo. Leto dni prej, kot Edison — bilo je to 30. aprila 1877 — je Cros, ki je bil poleg drugega tudi izborni fizik in matematik, natančno razložil načelo, na katerem je zgrajen fonograf. Sestavljen je tudi že tovrstni »stroje«, o katerem omenjeni Crosov tovariš Donnay piše nekako takole:

»Predstavljajte si nekaj podobnega kot je

Nenajdljiva mornarica v Sredozemskem morju

In res so 19. maja, kakor je bilo predvideno, odpluli proti vzhodu. Veter je bil dovolj ugoden. Pluli so mimo Geneve, kjer se je pridružil del trgovskega brodograja. V teh krajih mistral še ni pihal z vsemi močmi. Tedaj pa je Brueys krenil proti jugu in 23. maja ga je zagrabil vihar, ki je nadlegoval zlasti trgovsko ladje. Na srečo pa jim je bila gorata Korzika kakor dragocen zaslon, ki je zadržal mistral. Pridružile so se tudi ladje iz Bastie in zapluli so vzdolž vzhodne obale otoka. Z malimi jadrni so jadrili že mimo Sardinije upajoč, da bodo srečali ladje iz Civita-Vecchie, ki se do tedaj še niso pridružile.

Toda na morju ni bilo opaziti nič. 1. junija so zagledali neka jadra. Bila je korziška dvojbornica »Z onstran Alpe«. Spretno je priplula mimo kolon ladjevja in prišla vzdolž »Orienta«. Začel se je pogovor. Na zadnji palubi »Orienta« so bili Bonaparte, Berthier, Brueys in Ganteaume. Poslušali so poročila, ki so že po izgovorjavi kazala Korzičana. Pravili so, da so na jugu Korzike opazili dve angleški bojni ladji, od ribičev pa so izvedeli, da so se tri sovražne ladje mudile na otoku San Pietro²⁹ in so od tam odplule 28. maja. Tem ladjam je poveljeval Nelson. V katero smer so odplule, Korzičan ni mogel izvedeti.

Brueys je tedaj zasidral ladjevje pri rtu Carbonara, ki je na skrajnem južnem koncu Sardinije in je vzhodna točka Pagliarskega zaliva.

Cakal je en dan... dva dni... tri dni... ladjevja ni bilo od nikoder. Dve tuji ladji, ki so jih vprašali, nista vedeli nič. 4. junija je Brueys zaplul proti otoku Martimo³⁰ da bi v gotovi razdalji

²⁹ San Pietro — je otoček na jugozapadni obali Sardinije.

³⁰ Otok Martimo leži vzhodno od otoka San Pietro, ki je na 40 km vzhodno od otoka San Pietro, ki je na 40 km vzhodno od otoka San Pietro, ki je na 40 km vzhodno od otoka San Pietro.

Besedilo: Jože Tomažič

Pogorska pravljica

Risal Jože Beranek.

9.

Kralj pa s tege roko in veli:

»Vstani! Znana mi je tvoja modrost, znanje in učenost in tudi tvoje zlato srce. Zato te imenujem za kraljevega učitelja in hkratu za svojega naslednika na prestolu.«

10.

Še preden si je učitelj od presenečenja opomogel, je kraljica pripeljala v dvorano hčerko, prelepo kraljčino. Ta se je priklonila pred mizarjevim sinom in mu podala roko rekoč:

»Pozdravljen moj učitelj in moj ženin!«

nosti, vendar pisec romana konča svoje delo s pripombo, da bi ji bil on nekoč, če bi se bila njegova rana zacelila, vendar le povedal.

Vse francosko časopisje soglasno pozdravlja izredno silo, moralno čistost in notranjo resničnost tega dela. Napaka tega prvega povojnega francoskega romana pa je v tem, da se preveč vleče. Delo bi moralo biti nagajeno z Goncourtovo nagrado. Eden glavnih pogojev za doseglo te nagrade je, da mora biti avtor mlad in reven in da obravnava kakšno splošno vprašanje. Odločno pa so protestirali, ko se to kljub temu ni zgodilo, namreč da bi Christian Megret dobil omenjeno nagrado. Vendar pa bo tudi kljub temu »Jacques« našel primeren mesto v francoski književnosti. Vsekakor pa je to res lepo, naravno umetniško delo.

iskati. Tedaj je ladjevje v Gibraltarju prav gotovo zadržal grob Sv. Vincenca.

Toda ne... Izpred Cadixa je priplula angleška fregatna ladja in poveljnik je poročal Nelsonu: »Francozi niso zapustili Sredozemskega morja. Nihče jih ni srečal niti vzdolž španske obale niti pri Balearih.«³¹ Ko je oficir to povedal, je dal Nelsonu pismo. Bila so povelja admirala Jervisa: »Pošiljam vam ojačenja. Sledite Francozom, dohitite jih in uničite!«

7. junija je priplul Troubridge z desetimi ladjami po 74 topov, enajsta jih je imela samo 50. Nelsonovo ladjevje je tedaj stelo štirinajst linijskih ladij.

Kje bi jih iskali? Nelson je premišljeval. Ti vražji republikanci so odpluli s severozapadnim vetrom. Pokazali se niso niti pri Španiji niti pri Balearih. Tri možnosti so: jadrili so proti vzhodu, da bi tam morda napadli Neapelj ali Sicilijo, ali pa so šli še dlje... Minula sta komaj dve uri, kar so priplula ojačenja. Nelson je že plul proti vzhodu, proti korziškemu rtu. Tam je zajadral v brezvetrno morje. Ko je nastal veter, je pihal z vzhoda proti zahodu. S tevažo je Nelsonova eskadra plula proti vetru; šele 12. junija so dosegli severni rt otoka. Kmalu so pluli mimo otoka Elbe in prišli 17. junija pred Neapelj. Brž so se zasidrali, da bi dobili pojasnila. Povedali so jim, da so Francozi zasedli Malto, in da je njihovo ladjevje še tam.

Nelson je upal, da jih bo, če pohiti, uničil v pristanišču La Valetti. Takoj so spet zapluli, prejadrali Messinsko ožino in z vsemi jadrji pluli preko Sirakuškega morja.

Brueys ni vedel, da mu je Nelson za petami, Nelson pa je mislil, da je Brueys še vedno v La Valetti.

Medtem je francosko ladjevje vprav 21. junija odplulo z Malte in bilo komaj 22 milj južneje od Angležev. Do strašnega večera pri Aboukiru — štirideset dni pozneje — si nasprotnika še nista bila tako blizu.

³¹ Baleari so španski otoki v zapadnem delu Sredozemskega morja.